

Comentari a la Llei 6/85 de la Generalitat de Catalunya, sobre Arxius

El 10 de maig d'enguany el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* publicava la Llei 6, del 26 d'abril, sobre arxius a Catalunya. És molt important i a tots ens ha d'alegrar que un país faci lleis sobre biblioteques, arxius i centres similars, i que no es dediqui solament a legislar sobre els drets i els deures civils, econòmics o penals dels seus ciutadans. És hora que es reconegui la importància dels arxius. Cal que els governants es preocupin de crear-ne i d'atendre els centres i les institucions on es guarden de manera organitzada tots els testimonis documentals, tant escrits com gràfics, produïts per persones o institucions, públiques i privades.

Per a la comunitat, la documentació que es guarda als arxius és la memòria de la col·lectivitat. Sempre que cal mirar endarrere i recordar un fet que afecta directament o indirectament la comunitat, ens veiem obligats a regirar entre els papers, perquè nosaltres som el resultat dels nostres antecedents, així com l'origen del que s'ha d'esdevenir. Per això els fons documentals d'un país són la base de la seva història i els fonaments de la seva identitat nacional.

Per al legislador, la documentació que genera la vida de relació d'un país, tant la que procedeix dels organismes públics com la privada, és patrimoni cultural d'interès general, i per tant ha d'ésser

regulada pels poders públics per tal de garantir-ne la conservació i facilitar-ne la utilització amb vista a la investigació històrica.

Per tot això la Generalitat ha dictat una llei que es proposa únicament i exclusivament conservar, inventariar i difondre el patrimoni documental de Catalunya. Pel que fa a la documentació privada, intenta fer compatible el dret de propietat amb les exigències de l'interès general que comporta la funció social d'aquest dret.

Aquesta Llei fou aprovada per unanimitat per tots els partits polítics representats al Parlament. És una llei que consta de sis capítols, dividits en vint-i-cinc articles, quatre disposicions transitòries i tres disposicions finals. Així, doncs, no és una llei gaire llarga. Però passem ara a examinar-ne els capítols més positius i les omissions que al nostre criteri presenta.

El capítol primer està dedicat als arxius públics. Defineix què és un arxiu públic, i reconeix com a tal aquell que custodia la documentació produïda per l'activitat política i administrativa de la Generalitat, de les corporacions públiques territorials i institucionals de Catalunya, així com els dels serveis, entitats autònomes i empreses públiques. Gràcies a aquest capítol, tenim la

garantia legal que tota la documentació administrativa que es produeix i s'anirà produint passarà íntegrament als arxius que té el Servei d'Arxius de la Generalitat per a la custòdia i que quedarà salvaguardada, perquè és en potència una font d'informació històrica, econòmica i social.

L'article segon de la Llei fa referència a un dels punts més importants, i avui en dia més conflictius, per a tots els arxivers: l'expurgació dels fons documentals. He apuntat que hi fa referència perquè tan sols diu: «...Un cop ha expirat el període d'utilització administrativa (...) els documents són objecte d'una tria o expurgació per tal d'eliminar aquells que no tenen interès administratiu o històric...» Fins aquí ens sembla molt bé, ja que, per experiència o solament per sentit comú, tots sabem que és impossible guardar íntegrament tota la documentació administrativa que es produeix, perquè en la majoria dels casos tindriem documents duplicats i triplicats; guardariem assumptes d'escassa importància juntament amb assumptes molt importants; la catalogació dels uns dificultaria la catalogació dels altres; ens obligaria a fer catàlegs innecessaris, i se'ns omplirien de tal manera els dipòsits que cap edifici no seria suficient per guardar-ne tota la quantitat que la màquina burocràtica, dia a dia, en va produint.

Aquí l'article falla perquè és tan breu, caldria que donés unes normes a seguir pel que fa a les expurgades. La Llei tan sols apunta que es farà un reglament, que ha de confeccionar el Departament de Cultura. És fonamental que en aquest reglament quedi ben clar quin és el període de caducitat de la documentació, que es decideixi si han d'ésser cinc, quinze o bé trenta anys. Caldrà també que especifiqui qui ha de fer les expurgades. No n'hi ha prou de dir que s'han de guardar els documents més importants, perquè, per exemple, per al personal no tècnic que treballa a l'arxiu els documents més importants seran els procedents de presidència o de les secretaries generals, en lloc dels gestionats per una oficina de «multes». Aprofundim-hi, però, amb un exemple pràctic per opinar-ne després. Mirem la documentació de sancions administratives o multes que pot servir de versemblança. L'oficina corresponent imposa dues multes: l'una a un ciutadà que ha obert el seu comerç en dia festiu, o que el té obert fora de l'horari que marca el reglament de comerç, i l'altra a un comerciant que, menyspreant la salut dels seus conciutadans, ha adulterat aliments de primera necessitat per augmentar ràpidament els seus guanys. Ambdós expedients són a l'arxiu; l'un té poca importància, l'altre en tindrà més per a la història, una mica més per a la sociologia, però respecte a la caducitat administrativa no és pas el mateix que

ambdós reincideixen en un termini de quatre o cinc anys; la nova sanció ha d'estar en funció no sols de la gravetat del fet sinó també de la periodicitat en la infracció.

Per tot això caldrà que aquest reglament que ordena de fer la Llei es faci aviat i amb molta cura. Caldrà que segueixi el criteri assessor no sols d'historiadors i lletrats, sinó també de geògrafs, economistes i sociòlegs, ja que tots i cada un d'ells troben les dades per als seus estudis en aquesta documentació.

L'article tercer fa referència a la documentació de les corporacions públiques que no es trobi en condicions, o que no estigui degudament inventariada i guardada. Per assegurar-ne la conservació, la Generalitat podrà donar l'ordre que li sigui lliurada, o que sigui dipositada a l'arxiu comarcal corresponent o al més pròxim. Això omple de joia tots els qui estimem la documentació, perquè dona en principi la seguretat que d'aquí endavant no es perdran més arxius, perquè fins ara, per falta d'interès dels regidors, per manca de pressupost o per no comptar amb la persona adequada per organitzar-los, se n'han perdut, o n'hi ha que estan en unes condicions que el temps, les humitats i la desídia els té a punt de fer desaparèixer. Però, d'altra part, siguem

realistes: aquest pla vol dir comptar amb una base pressupostària considerable, amb mitjans humans qualificats i amb una sèrie de locals condicionats amb aquesta finalitat, i tot això no es pot improvisar d'un dia per l'altre.

Un altre punt a comentar és que parla de l'Arxiu Nacional de Catalunya com de l'arxiu històric nacional, i dels integrats en la xarxa dels històrics comarcals creats per dotar el país d'una infraestructura arxivística per garantir la conservació i la difusió del patrimoni documental. Però a tot això cal: 1) Que l'Arxiu Nacional de Catalunya tingui un reglament de funcionament. 2) Que es defineixi quin criteri de territorialitat es pensa seguir en la creació dels arxius comarcals i dels supracomarcals. 3) Que es clarifiqui si els arxius comarcals seran de creació nova o bé seran els mateixos, fins avui municipals, que existeixen en certes poblacions, els quals fins fa poc eren els únics arxius històrics que funcionaven fora de la ciutat de Barcelona. 4) Que es redacti, com més aviat millor, un reglament de funcionament dels arxius comarcals, o que s'aclari si aquest ha d'ésser el mateix que per a l'Arxiu Nacional de Catalunya. 5) Que es reguli amb quina periodicitat els ajuntaments que no tenen arxius organitzats hauran de trametre la documentació als arxius comarcals.

6) Que es puntualitzi entre els ajuntaments i la Generalitat quin règim de col·laboració hi ha d'haver per a la creació i el manteniment dels arxius comarcals.

El capítol tercer de la Llei fa referència als arxius privats, i aquí trobem quelcom a comentar. La Llei considera com a documents històrics privats aquells que tenen més de cent anys i aquells de menys antiguitat produïts o recollits per persones físiques o jurídiques de dret privat que s'han destacat en qualsevol esfera d'activitat i que poden ésser útils per estudiar-ne la personalitat o el camp de llur actuació. La Llei obliga els propietaris de documentació a:

- 1) Tenir-la ordenada i inventariada
- 2) Conservar-la íntegrament
- 3) Permetre als estudiosos a consultar-los
- 4) Restaurar els documents deteriorats
- 5) Comunicar al Departament de Cultura qualsevol alienació de la propietat
- 6) Trametre una còpia de l'inventari a l'Arxiu Nacional de Catalunya i una altra a l'arxiu comarcal més pròxim.

La Generalitat, per la seva part, ofereix als propietaris de documentació històrica el personal necessari per catalogar-la i inventariar-la, sempre que la dipositin a l'arxiu comarcal més pròxim al seu domicili, amb opció de recuperar-la quan garanteixin el compliment de les obligacions a què fa referència la Llei.

Aquestes disposicions, que són francament fonamentals per tenir una garantia de conservació del patrimoni documental que resta a mans de particulars, han produït la consegüent inquietud entre les persones que guarden a casa seva l'arxiu familiar, entre empresaris i industrials hereus de les empreses pioneres en el procés d'industrialització del nostre país. El fet d'haver de lliurar un inventari de llurs documents en un termini màxim de tres anys els representa una despesa econòmica que no tothom està en disposició de fer, i, d'altra part, haver de desprendre's de l'arxiu familiar, empresarial o el de l'entitat no agrada ningú. Lamentablement tot això farà que arxius que avui són desconeguts dels historiadors, continuïn com inexistents per evitar-se així els propietaris haver de complir aquestes obligacions que la Llei els imposa.

Un altre punt molt important de què tracta la Llei és el control de la documentació que està a mans dels comerciants. La Llei els obliga a trametre trimestralment al Departament de Cultura una relació de tot allò que tenen per vendre, de tot allò que adquireixin i tot el que venguin. Fins aquí ens sembla magnífic i molt encertat per evitar transaccions comercials que espoliïn el patrimoni documental. Però si

no hi ha un control rigorós de les transaccions comercials, poc fruit se'n traurà. Per poder-ho fer, el Departament de Cultura haurà de comptar amb: 1) Un servei de vigilància sobre els comerciants per assegurar-se que tots compleixen la legislació 2) Un sistema eficaç de sancions als infractors que els dissuadeixi de tornar a eludir la Llei 3) Una política d'adquisicions que li permeti d'ésser el primer postor en tots aquells documents que, per la importància o l'interès, fóra improcedent que sortissin de Catalunya. Si no és així i el Departament de Cultura no compta amb els mitjans necessaris tant econòmics com de personal, aquest article serà tan sols lletra morta, com lamentablement ja ha passat amb altres lleis, que s'ignoren de manera descarada.

Em crida l'atenció que la Llei es preocupi de la documentació administrativa que produeix i en el futur produirà la Generalitat i que parli de recuperar la documentació de la Generalitat republicana, però no diu res del que s'ha de fer amb la documentació dels organismes oficials dels anys del franquisme. Crec que aquesta pot ser tan important com l'altra per estudiar la història contemporània del nostre país.

Una altra manca que hi trobem és que no diu ben res del personal que haurà de fer funcionar els arxius de Catalunya que

es creïn i els ja creats. Tan sols apunta que el personal tècnic especialitzat, en nombre suficient i amb el nivell que exigeixen les diverses funcions, estarà d'acord amb el reglament que s'establirà. Amb vista als professionals, sembla que el legislador ha fet aquest article a corre-cuita i que deixa la qüestió del personal al reglament. És necessari que el reglament es faci aviat, i que defineixi quina vinculació tindrà el personal amb l'Administració, el criteri que se seguirà per accedir als llocs de treball, quina ha d'ésser aquesta especialització i on s'haurà d'adquirir. Caldria que el reglament aclarís la formació dels professionals, que apuntés la intenció de crear una escola o l'organització de cursos per a postgraduats, ja que ni per a l'àmbit estatal ni per al de les autonomies no n'hi ha cap.

Crec que difícilment es pot trobar un col·lectiu més sensibilitzat pel problema de la professionalitat i de l'intrusisme com el d'aquesta tribuna. Tots sabem el que ha costat tenir una Escola de Biblioteconomia i Documentació reconeguda i universitària. Sembla que des d'ara caldrà començar a lluitar per obtenir una formació per als arxivers d'acord amb les funcions i amb els estudis que la feina els exigeix.

Resumint, ens trobem amb una llei positiva però que és molt ambiciosa en

l'aspecte de salvaguardar tot el patrimoni escrit i documental de Catalunya, i em temo que per aquesta raó es trobarà enfrontada a la Llei del Patrimoni (Ley 13/1985, del 25 de juny, del Patrimonio Histórico Español, B.O.E. núm. 155, 29-VI-85), que el govern central ha aprovat recentment. Per altra part, són necessaris una sèrie de reglaments per aclarir i posar en pràctica el que queda per legislar. El fet d'haver-los de confeccionar forçosament retardarà posar en pràctica el que està legislat. Crec que massa coses queden pendents per al Departament de Cultura, sóc una mica escèptica a l'hora de creure que aquest comptarà amb les mesures necessàries de personal, pressió i pressupost per fer complir fins l'últim article de la Llei.

M. Assumpta Rodon i Valls

Cap de l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona